

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИМЕЊЕНИ МЕНАџМЕНТ, ЕКОНОМИЈУ И ФИНАНСИЈЕ,
БЕОГРАД

„Значај образовања из предузетништва на развој предузетничких тежњи студената
структурних школа“, кандидат Биљана Видука МА

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовано комисију
Одлука Наставно-научног већа Факултета за примењени менаџмент, економију и финансије бр. 581 од 28.02.2017. год.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
  - **Проф. др Светомир Минић**, редовни професор, уже научна област: Општи менаџмент од 24.04.2014. године, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије у Београду, Универзитет Привредна академија у Новом Саду – у својству Председника комисије;
  - **проф. др Бранислав Јакић**, редовни професор, уже научна област Општи менаџмент од 19.11.2013. године, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије у Београду, Универзитет Привредна академија у Новом Саду – у својству ментора;
  - **проф. др Марко Андрејић**, редовни професор, уже научна област: Систем логике од 11.06.2009.године, Војна академија, Универзитет Одбране у Београду, у својству члана комисије;

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Биљана Златка Видука
2. Датум рођења, општина, Република:
03.08.1976. године, Осиек, Република Хрватска
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
17. фебруара 2014. године, Универзитет у Новом Саду UNESCO катедра за развој предузетништва, „Analysis of the entrepreneurial aspirations of students of secondary vocational schools“ („Анализа предузетничких тежњи ученика средњих стручних школа“).
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Менаџмент и бизнис
5. Радно искуство:
Од 2004. године радила је у Регионални центар за развој малих и средњих предузећа и

предузетника БАНАТ– Зрењанин на месту саветника за пословање и тренинг.

Од марта 2005. године радила је Future Green YU доо (FUTURE GREEN HOLDING B.V. Holland) на позицији директора.

Током 2006. године радила као консултант за EBDР BAS Programme (Business Advisory Service Programme).

Од 2009. до 2013. године радила је у Bluewaters YU доо (BLUEWATERS Environmental Consultants Vienna Austria) као директор предузећа.

Марта 2011. године до јуна 2013. године обављала је дужност менаџера пројекта „Entrepreneurial BABY BOOM“ финансиран од стране Ецропске Делегације у Београду у оквиру RSEDP програма. Фокус пројекта је био омладинско предузетништво.

Током 2012. године пролази тренинг EBDР BAS Programme под називом WiB (Women in Business) и постаје тренер за модуле: Како регистровати предузеће, Бизнис планирање, Финансијски менаџмент, Људски ресурси у малом бизнису. Током 2012. године учествовала на пројекту „Унапређење иновативности и конкурентности малих и средњих предузећа у Србији“ (ICIP) као консултант. Пројект је финансиран од стране Европске Делегације у Србији а реализован са партнерима: Министарство регионалног развоја, Национална агенција за регионални развој и GFA Consulting Group из Немачке.

Током 2013. године учествовала на пројекту „Програм за унапређење инвестиционе спремности малих и средњих предузећа и предузетника у Републици Србији“ (IISP). Пројект је финансиран од стране Европске Делегације у Србији а реализован са партнерима: Министарство привреде, Министарство просвете науке и технолошког развоја, Национална агенција за регионални развој и GFA Consulting Group из Немачке.

У периоду 2013- 2015. године ангажована као менаџер на пројекту „Подршка за развој капацитета и услуга у области органске пољопривреде у Србији“. Пројекат финансира FAO UN (Организација за храну и пољопривреду Уједињених нација).

Од јануара 2012. године запослена као сарадник на Високој техничкој школи струковних студија у Зрењанину, а од 2014. године као асистен на предметима: Основе економије, Управљање људским ресурсима и Основе финансијског менаџмента са рачуноводством.

Од марта 2013. године запослена у предузећу SPESCOM Consulting доо из Новог Сада чији је и сувласник.

Од 2016. године ангажована као консултант у GIZ (Немачка организација за међународну сарадњу) и члан тима Европске предузетничке мреже (Enterprise Europe Network) задужена за сектор Агробизниса.

6. Публиковани радови по категоријама:

- 1) **Видука Б.**, Варађанин В., Тодоровић А.: „Компаративна анализа фондова за развој Србије, Црне Горе и Хрватске“, Економија-теорија и пракса, Универзитет Привредна Академија у Новом Саду, Факултет за економију и инжењерски менаџмент у Новом Саду,; ISSN 2217–5458 (**M53**)
- 2) Ljumić I., **Viduka B.**, Cvijanović M.J.: “Access to finance for organic producers in Serbia: Demand side”, Економика пољопривреде, Институт за економику пољопривреде Београд, 2015; ISSN0352-3462 (**M24**)
- 3) Варађанин В., **Видука Б.**, Видука Д.: „Значај предузетништва и предузетничког образовања у спорту“, Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди, Зборник радова 2015; ISSN 2217-5725 (**M53**)
- 4) **Видука Б.**: “Перцепција младих о особинама и способностима потребним за предузетништво”, научни часопис „Пословна економија”, Едуцонс Универзитет, Сремска Каменица 2014; ISSN 1820-6859; 239-258 (**M51**)

- 5) Varadanin V., **Viduka B.**, Dimić G.: “An overview of entrepreneurship education in vocational high schools in EU and Serbia”, 2nd International Conference on "Research and education – challenges towards the future" ICRAE 2014, Shkodër, Albania; ISSN 2308-0825 (**M33**)
- 6) Димић Г., **Видука Б.**, Тодоровић А., Варађанин В.: “Управљање јавним комуналним предузећем према концепту одрживог развоја”, Међународно научно-стручна конференција, Факултет за примењен менаџмент, економију и финансије Београд, 2014.; ISBN 978-86-84531-16-4, 105-111 (**M33**)
- 7) Тодоровић А., **Видука Б.**, Варађанин В., Димић Г.: “Етичко управљање организацијом”, Међународно научно-стручна конференција, Факултет за примењен менаџмент, економију и финансије Београд, 2014.; ISBN 978-86-84531-16-4, 98-104 (**M33**)
- 8) **Видука Б.**, Видука Д.: „Предности коришћења електронског пословања у предузетничким организацијама”, Међународна конференција СИНТЕЗА, Београд, 2014.; ISBN 978-86-7912-539-2, 175-179 (**M33**)
- 9) Варађанин В., **Видука Б.**, Димић Г.: „Примена маркетинг информационог система у установама високог образовања“, Национални научни скуп са међународним учешћем МРЕЖА, Ваљево, 2014.; ISBN: 978-86-7912-538-5, 131-135 (**M63**)
- 10) **Видука Б.**, Видука Д.: „Имплементација електронског пословања у предузетничким организацијама”, Национални научни скуп са међународним учешћем МРЕЖА, Ваљево, 2014.; ISBN: 978-86-7912-538-5, 114-118 (**M63**)
- 11) **Видука Б.**, Видука Д.: „Употреба електронског маркетинга у пословању“, ИИИ Научно стручни скуп, Предузетништво, инжењерство и менаџмент, Тема: “Јачање регионалне конкурентности у условима транзиције “, Зрењанин, 2012.; ISBN 978-86-84289-61-4, 371-377 (**M63**)
- 12) Видука Д., **Видука Б.**: „Појам и имплементација електронског образовања у Србији“, Научно стручни скуп, Техника и информатика у образовању - ТИО 2012, Универзитет у Крагујевцу – Технички факултет Чачак, 2012.; ISBN 978-86-7776-139-4, 461-468 (**M33**)
- 13) Видука Д., **Видука Б.**, Додер Д.: „Предузетништво у спорту“, Спортско пропагандни маркетинг у каратеу, Научно стручни симпозијум “Наука и карате спорт”, ТИМС Факултет спорта и туризма, Едуконс Универзитет и Карате савез Војводине; Нови Сад, 2013.; ISBN 978-86-905425-8-1, 51-60 (**M63**)
- 14) **Viduka B.**, Mirkov S., 1st Annual International Conference on Employment, Education and Entrepreneurship - “Motives and plans for entrepreneurship among students in secondary vocational schools”, Belgrade 2012.; ISBN 978-86-6069-081-6, 241-260 (**M14**)
- 15) **Viduka B.**, Mirkov S., International Scientific Conference UNITECH Gabrovo, Bulgaria - “Entrepreneurial aspirations of secondary school students”; Gabrovo, Bulgaria 2012.; ISBN 1313-230X, 54-60 (**M33**)
- 16) **Видука Б.**, Видука Д., Међународна научно - стручна конференција „На путу ка добу знања“, Факултет за менаџмент Сремски Карловци - „Интернет као средство комуникације у науци и високом образовању“, Зборник резимеа, Сремски Карловци 2012.; ISBN: 978-86-85067-41-9, 87 (**M64**)

Радови у некатегоризованим часописима:

- 1) Видука Д., **Видука Б.**, Тодоровић А.: “Модел смањена информационо комуникационих трошкова у савременом пословању”, Часопис из области економије, менаџмента и информатике **БизИнфо**, Блаце 2014; ISSN2217-2764

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Значај образовања из предузетништва на развој предузетничких тежњи студената струковних

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација садржи укупно 250 страна. Осим списка литературе и интернет извора на 9 страна, (186-194), са укупно 99 библиографских јединица домаћих и страних аутора, научно стручних радова објављених у часописима и публикација и интернет извора, дисертација садржи следећа поглавља и то:

1. Опис и структура рада, на 4 страна, (22-25);
2. Методолошка оквир истраживања, на 8 страна, (26-33);
3. Теоријске поставке истраживања, на 40 стране, (34-74);
4. Предузетничке тежње младих и карактеристике предузетничког образовања у светлу неких досадашњих истраживања, на 9 страна, (75-83);
5. Конструисање теоријског модела као основа за емпиријско истраживање, на 5 страна (84 -88)
6. Резултати емпиријског истраживањ, на 83 страна, (89-172);
7. Закључак, на 4 страна, (173-176);
8. Литература, на 8 страна, (177-184);
8. Прилози, на 66 страна, (184-250).

Докторска дисертација има укупно 92 илустрације (слика, графикана и табела), чиме је елаборација ове проблематике знатно обогаћена.

Докторска дисертација такође садржи и листу графикана, табела и слика, које су наведене у дисертацији, на 6 стране (16-22) упитник као прилог који је коришћен у истраживању, на 66 страна (184-250).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Извори интересовања за проучавање утицаја предузетничког учења на предузетничке тежње студената високих струковних школа произашао је на основу преовлађујуће мишљење да се предузетништво може научити које је потврђено у пракси успешних економија у којима се предузетнички менталитет, култура и вештине развијају од малих ногу. Посебан фокус на високе струковне школе произашао је из чињенице да важност струковног образовање расте и у европским оквирима. Струковно образовање омогућава образовање високо стручног кадра у складу са захтевим тржишта, развија апликативна знања и вештине, омогућава лакше прилагођавање потребама регионалног и локалног тржишта, као и стицање неопходних квалификација за улазак и интеграцију на тржиште рада и као такво директно утиче на запошљивост и привредни раст. Наводећи да у Републици Србији има 53 високо школске установе које образују око 50.000 студената и да по сазнању аутора до сада није анализирано присуство предузетничког учења у њиховим наставним програмима нити су пропитиване предузетничке тежње студента високих струковних школа тема је посебно добила на значајна.

Истраживачки рад „*Значај образовања из предузетништва на развој предузетничких тежњи студената струковних школа*“ имао је за циљ да се на једном месту прикаже теоријски оквир на основу којег ће се поставити модел за емпиријско истраживање о утицају предузетничког образовања на развој предузетничких тежњи студената високих струковних школа, у намери да се у намери да се пропитају фактори који ће допринети предлагању модела и потенцијални исходи његове примене.

Истраживање је кренуло од основне претпоставке (хипотезе) која гласи: на формирање предузетничких тежњи код студената високих струковних школа значајан утицај има образовни систем и знања добијена из области предузетништва, у смислу да студенти који у оквиру свог образовања стичу спознаје, знања, вештине и позитивне ставове о предузетништву

имају жељу да након завршетка школовања отпочну сопствени бизнис.

Докторска дисертација састоји се из три дела: теоретског, емпиријског и закључних разматрања.

У *уводном делу* наглашен је значај предузетништва за привредни развој, с посебним освртом на омладинско предузетништво и предузетничко учење.

Предмет истраживања у ширеме смислу представља утицај образовања у високим струковним школама на развој предузетништва младих.

У складу са тим се у овом раду истражује обим и квалитет присуства предузетничког образовања у образовном систему Републике Србије, с посебним фокусом на струковно образовање.

У ужем смислу речи предмет истраживања је развијеност предузетничких тежњи студената високих струковних школа. У фокусу истраживања се налазе фактори који утичу на формирање и развијање предузетничких тежњи студената високих струковних школа.

Докторска дисертација има два циља: научни и практични из којег су произашли задаци за његову реализацију. **Научни циљ истраживања** је био да се на основу прегледа литературе и реализованих истраживање током проучавања предузетничких тежњи студената конструише теоријски модел за емпиријско истраживање у високим струковним школама јер такав облик истраживања, по сазнањима аутора, до сада није реализован у Републици Србији. На основу реализованог истраживања да се креира предлог модела предузетничког образовања.

Практични циљ истраживање је да својим резултатима допинесе унапређењу образовног процеса у виду побољшања наставних програма у високим струковним школама са аспект учења о предузетништву.

Из овако дефинисаних циљева, произашли су следећи **задаци**: 1) да се анализира досадашњи развој предузетничког учења и стање у земљама Европске уније, Западног Балкана и Србије; 2) да се конструише теоријски оквир емпиријског истраживања; 3) да се испита заступљеност предузетничких аспирација међу студентима високих струковних школа; 4) да се утврде главне детерминанте обликовања тих тежњи; 5) да се пропита значај образовања као детерминанте у развоју предузетничких аспирација међу младима; 6) да се пропита значај континуитета и усклађености предузетничког образовања на средњем и високом струковном нивоу; 7) да се предложе мере за охрабривање, подршку и усклађивање образовних програма младих за предузетничке подухвате у будућој каријери.

Основна хипотеза истраживања:

на формирање предузетничких тежњи код студената високих струковних школа значајан утицај има образовни систем и знања добијена из области предузетништва, у смислу да студенти који у оквиру свог образовања стичу спознаје, знања, вештине и позитивне ставове о предузетништву имају жељу да након завршетка школовања отпочну сопствени бизнис.

Помоћне хипотезе:

X1: предузетничке тежње детерминисане су у значајној мери стручним профилом;

X2: школски успех утиче на формирање предузетничких тежњи: студенти са нижим просечним успехом су више окренути ка предузетништву као опционој (алтернативној) каријери у будућности;

X3: претходно предузетничко искуство је позитивно повезано са предузетничким тежњама студената;

X4: и на крају, присуство предузетничких тежњи позитивно корелира са самоперцепцијом

личних способности, знања и вештина неопходних за предузетничке подухвате.

Методологијом истраживања дефинисане су методе за прикупљање и обраду података.

У делу рада који обухвата **теоријске поставке истраживања** презентован је развој предузетништва, посебно предузетништва младих, стање предузетништва, предузетничко учење, претходна истраживања, затим теоријски правци у изучавању предузетничког образовања и утицаја образовања на моделе понашања, избор и развој каријере и планове за будућност и конструисање теоријског модела као основа за емпиријско истраживање.

Представљене теоријске поставке дефинишу категоријални апарат, свеобухватно предствљају развој предузетништва кроз класичну и неокласичну школу и на послетку савремени приступ у развоју предузетништва. Посебан фокус је дат предузетништву младих од саме категоризације младих преко значаја предузетништва младих до његови развојних фаза.

Кроз сегменат који представља **стање предузетништва** приказана је важност предузетништво и колико је пажње у последњим деценијама указано његовом развоју у земљама Европске уније, Западног Балкана и Србије.

У делу који се односи на **предузетничко образовање** приказан је оквир за предузетничко образовање у земљама ЕУ указујући на регулативе као и њено интегрисање у појединим земљама чланицама те постављеним циљевима. Такође у делу који се односи на Предузетничко учење у земљама Западног Балкана имам увид колико се далеко одмакло у реформама образовног система када је у питању интеграција предузетничког образовања.

У делу који се односи на **предузетничко образовање у Републици Србији** приказан је предлог законског оквира и других значајних актова када је у питању образовање у Србији са фокусом на предузетништво учење за развој предузетништва. На крају тог дела презентовани су досадашњи резултати у интеграцији предузетничког учења у систем образовања у Србији, као и неки од модела развој предузетништва младих код нас и у свету.

У делу **Теоријски правци у изучавању предузетничког образовања и утицаја образовања на моделе понашања, избор и развој каријере и планове за будућност** разматрана су теорије о утицају социјализације личности на извор и развој каријере, теорију планираног понашања и теорију предузетничких намера.

У последњем поглављу првог дела рада **Предузетничке тежње младих и карактеристике предузетничког образовања у светлу неких досадашњих истраживања** приказан је преглед релевантних истраживања спроведена од стране међународних организације и истраживање спроведено у Србији у последњих пет година.

Из анализе праваца и претходно спроведених истраживања произашла је **конструкција теоретског оквира за проучавање значаја образовања за предузетништво** за развој предузетничких тежњи студента високих струковних школа као основа модела за емпиријско истраживање.

Други део рада обухвата **Истраживање: резултати и анализа** које је централни део рада у којем се даје статистички приказ узорка истраживања као и статистичку анализу истраживања које је спроведено међу 300 испитаника студената високих струковних школа. Унутрашње везе података и односи између одређених скупова података статистички су обрађени изучавањем и интерпретирањем следећих показатеља: графичким приказом података; аритметичке средине; факторске анализе којом се групишу варијабле које су сличне у смислу да се „заједно померају“ и због тога имају велику међузависност; Хи квадрат теста (χ^2), на основу којег се утврђује однос између очекиваног и реалног резултата (нарочито важни за тестирање реалности постављених истраживачких хипотеза).

Емпиријско истраживање спроведено је путем стандардизованог упитника и састоји се од

следећих сегмената који прате конструисани теоретски модел истраживања:

1. *Анализа студијских програма високих струковних школа са становишта присутности садржаја из предузетништва* где су анализирани су студијски програми четири високе школе струковних студија где је спроведено истраживање.
2. *Утицај социјално демографских карактеристика испитаних студената на предузетничке склоности* којим је обухваћен приказ емпиријских резултата истраживања о утицају родне припадности, социо професионалног статуса родитеља, професионалне оријентације, успеха на студијама и резиденцијалног статуса на предузетничке тежње студената.
3. *Утицај поседовања личног и породичног предузетничког искуства на предузетничке склоности студената* у којем је садржана анализа података добијених емпиријским истраживањем о врстама предузетничких искустава испитаних студената и њиховој повезаности са предузетничким тежњама, о задовољству ефектима предузетничких искустава и о утицају предузетничких искустава на формирање одређених особина личности.
4. *Перцепција студената о активностима високих школа струковних студија у циљу оспособљавања младих за предузетништво* где је видљива анализу података о томе колико је предузетништво као економска активност познато испитаним студентима, о заступљености знања из предузетништва на високим школама струковних студија као и анализу ставова испитаних студената о томе да ли је општа атмосфера у високим школама струковних студија подстицајна за студенте у циљу развијања предузетничких амбиција.
5. *Перцепција личних карактеристика предузетника и самоперцепција тих особина код студената високих школа струковних студија* приказује емпиријске резултате истраживања о перцепцији психолошких особина предузетника, самоперцепцији властитих способности за предузетништво, ставовима студената према предузетницима у Србији и перцепцији властитих способности и ограничења за отпочињање самосталног бизниса.
6. *Предузетнички планови студената високих школа струковних студија* која садржи анализу података емпиријског истраживања о мотивима за предузетништво, предузетничким плановима, познавању система подршке за развој предузетништва и процедура за оснивање приватног предузећа у Србији од стране испитаних студената, и перцепцији услова за превазилажење дистанце студената у односу на предузетништво.
7. *Планови за будућност студената високих школа струковних студија* приказује резултате емпиријског истраживања о томе шта студенти намеравају да ураде после завршених студија, у којим секторима рада би желели да се запосле и како виде своју личну будућност.

Сваки од наведених сегмената садржи подзакључке.

Последњи, трећи део рада, садржи **Закључке** који се састоје од: 1) Провера хипотеза истраживања - закључци прате постављене хипотезе; 2) Друштвене и научне импликације резултата истраживања - указује на импликације резултата овог истраживања за формулисање мера за систематско оснаживање предузетничких аспирација студентске популације; 3) Правци даљих истраживања – на основу резултата истраживања указује се на релевантне теме даљих истраживањима у области теме дисертације.

На крају је приказан списак коришћене **литературе** и **прилози**.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Закључци изведени у овој докторској дисертацији су у складу са предметом и циљем истраживања.

Кандидат, на основу спроведених истраживања, констатује да резултати истраживања потврђују ставове теоретичара да предузетничко образовање позитивно корелира са тежњама

студената за отпочињање сопственог предузетничког подухвата, као и да свако сазнање, искуствено и теоретско, позитивни примери из праксе као и подстичућа атмосфера у образовним институцијама доприносе њиховом опредељењу да сопствени бизнис посматрају као опцију за развој каријере.

Кандидат закључује да значајан научни и друштвени допринос рада произилази и из чињенице да је ово јединствени структурирани приступ анализи предузетничког учења у високим струковним школама који се огледа у приступу који кроз нацрт научне замисли, планове истраживања и инструменате истраживања, као и план обраде података омогућава креирање модела заснованог на претходним научним сазнањима, логичкој структури ставова, судова, закључака и пропитаним хипотезама о проблему и предмету истраживања, и на тај начин доприноси формулисању научни ставови, закључака и креирања препорука.

Кандидат наглашава да, по његовим сазнањима, до сада није реализовано слично истраживање на нивоу високог струковног образовања у Србији те да је на основу закључака формулисаних у овом раду могуће конструисати модел предузетничког учења као и реализовати даља научна истраживања за његов развој и имплементацију.

Кандидат износи констатацију да предузетничко образовање у високим струковним школама треба да буде уткано у наставне програме тако што ће се предузетништво налазити у свакој школској години као обавезан предмет и кроз континуирано упознавање о предузетништву и оспособљавања допринети опредељењу студената да након школовања или још током школовања отпочну сопствени бизнис.

Кандидат наглашава да би, водећи рачуна о профиле школе, овако конципирани модел допринео познавању феномена предузетништво, стицању знања и вештина из предузетништва, упознавање позитивних примера из предузетништва, стицање предузетничког искуства, спознаја сопствених способности за предузетништво, лакшем доношење одлука о будућим плановима након школовања, развоју предузетничке културе.

Нацрт модела подразумева интегрисање предмета предузетништво у наставне програме све три године школовања које је кандидат представио кроз структуру предмета по годинама.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Применом одговарајућих метода истраживања у проблемској анализи утицаја предузетничког образовања на развој предузетничких тежњи студената високих струковних школа, а све у функцији унапређења модела образовања, остваривања боље запошљивости и самозапошљивости, и даљег раста и развоја привредног друштва, дошло се до нових научно релевантних информација.

Нова научна информација следи из претходних литературних истраживања и истраживања спроведених техником анкетања студената високих струковних школа, методом случајног узорка. Закључак је да на формирање предузетничких тежњи код студената високих струковних школа значајан утицај има образовни систем и знања добијена из области предузетништва, у смислу да студенти који у оквиру свог образовања стичу спознаје, знања, вештине и позитивне ставове о предузетништву имају жељу да након завршетка школовања отпочну сопствени бизнис.

Структурирани приступ анализи предузетничког учења у високим струковним школама који се огледа у приступу који кроз нацрт научне замисли, планове истраживања и инструменате истраживања и план обраде података омогућава креирање модела заснованог на претходним научним сазнањима, логичкој структури ставова, судова, закључака и пропитаним хипотезама о проблему и предмету истраживања и на тај начин доприноси формулисању научни ставови, судови, закључака и креирања препорука.

Сви до сада приказани резултати, и емпиријским подацима документовани, и поред

евидентних недостатака који проистичу из периода транзиције, периода спровеђења интензивних реформи у образовању и економске несигурности у региону, указују да постоји спекатар могућности за унапређење постојећег стања када је у питању предузетничко образовање.

Кандидат у системском приступу проблему, полазећи од става прихваћеног става у литератури на основу резултата истраживања конципирао нацрт модела за интеграцију предузетничког учења у све три године високог струковног образовања који би допринео познавању феномена предузетништва, стицању знања и вештина из предузетништва, упознавање позитивних примера из предузетништва, стицање предузетничког искуства, спознаја сопствених способности за предузетништво, лакшем доношење одлука о будућим плановима након школовања и развоју предузетничке културе.

Допринос ове дисертације је у унапређењу теорије о предузетничком учењу (као остварења научног), и унапређење праксе (као остварење друштвеног циља).

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Свеобухватним теоретским и практичним приступом истраживању утицају предузетничког образовања на развој предузетничких тежњи студената средњих струковних школа, у циљу указивања на њен велики значај у унапређењу образовања, развоја предузетништва, веће запошљивости младих и раста и развоја привредног друштва, потврђује се да је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

Ради покушаја доприноса да се предузетничко учење теоријски и практично имплементира на нивоу високог струковног образовања у Србији изабрано је истраживачко проучавање утицаја истог на развој предузетничких тежњи студената, како би се на тај начин додатно аргументовао утицај и значај предузетничког образовања на развој предузетничких тежњи као фактора раста и развоја привредног друштва, тако и свеукупног привредног система Републике Србије. Наиме, интеграција предузетничког учења у образовни систем омогућава младим људима да се након школовања лакше и чешће опредељују за отпочињање сопственог бизниса и на тај начин допринесу личном, друштвеном и економском развоју.

У циљу доказивања основне хипотезе докторске дисертације, по којој на формирање предузетничких тежњи код студената високих струковних школа значајан утицај има образовни систем и знања добијена из области предузетништва, у смислу да студенти који у оквиру свог образовања стичу спознаје, знања, вештине и позитивне ставове о предузетништву имају жељу да након завршетка школовања отпочну сопствени бизнис, извршено је с једне стране истраживање и анализа литературе домаћих и страних стручњака из ове области. Са друге стране извршено је истраживање међу 300 студената високих струковних школа-испитаника, чиме се дошло до закључака који су допринели квалитетном материјалу за потврђивање или оспоравање постављених хипотеза. Потврђена је као тачна основна хипотеза овог рада.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација обрађена и презентирана на наведени начин садржи све битне елементе који су захтевани од кандидата.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Допринос науци ове докторске дисертације садржан је у истраженом тренутном стању и препорукама које се односе на унапређење предузетничког образовања као фактора од изузетног значаја за развој предузетничкох тежњи студената високих струковних школа као једном од могућности за њихову интеграцију на тржиште рада и доприносу личном, друштвеном и економском развоју, а све у циљу побољшања праксе везано за дати предмет истраживања.

На основу расположивих података применом статистичких метода извршена је идентификација актуелног стања у предузетничком образовању уопштено и у односу на њихове различите карактеристике.

Истраживање на којем је базирана реализација овог рада обухватило је бројну литературу, као и резултате истраживања које је кандидат извео међу студентима који су обухватили узорак истраживања.

Допринос науци овог рада огледа се у томе што је потврђена основна хипотеза предметног истраживања: „на формирање предузетничких тежњи код студената високих струковних школа значајан утицај има образовни систем и знања добијена из области предузетништва, у смислу да студенти који у оквиру свог образовања стичу спознаје, знања, вештине и позитивне ставове о предузетништву имају жељу да након завршетка школовања отпочну сопствени бизнис“.

Такође, посебан допринос рада је што је истраживање спроведено на нивоу високог образовања које до сада није било обухваћено оваквом анализом.

Истраживање је пружило основ за конципирање нацрта модела предузетничког учења у високим струковним школама.

Наведено истраживање, резултати и препоруке дају допринос вредан пажње научне јавности.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

На основу изложене укупне оцене дисертације, комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета за примењени менаџмент, економију и финансије у Београду и Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду да докторску дисертацију кандидата Биљане Видука под насловом „**Значај образовања из предузетништва на развој предузетничких тежњи студената струковних школа**“ прихвати и одобри њену јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

проф. др Светомир Минић, председник комисије

проф. др Бранислав Јакић, ментор

проф. др Марко Андрејић, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.

